

STORTINGET

Innst. 536 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra næringskomiteen

Dokument 8:257 S (2020–2021)

Innstilling fra næringskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å stoppe subsidielekkasje og sikre økt aktivitet og sysselsetting i Norge

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen umiddelbart sørge for at allerede bevilgede krisepakkemidler blir brukt i henhold til Stortingets forutsetning om at det skal gi økt aktivitet og sysselsetting i Norge.
2. Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige retningslinjer til bruk ved fremtidig bevilgning av støtteordninger, subsidier, krisepakker og lignende, som sørger for stopp i subsidielekkasje og at bevilgningene gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre lov om offentlige anskaffelser, slik at en sørger for stopp i subsidielekkasje og at bevilgningene gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at fylkeskommunene tar i bruk nye retningslinjer som skal sikre økt aktivitet og sysselsetting i Norge ved overgangen til nullutslippsferger, slik at dette gir oppdrag, aktivitet og arbeidsplasser til norsk verftsindustri, og sørge for at dette blir tilstrekkelig kompensert i forslag til statsbudsjett for 2022.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsunn Lyngedal, Cecilie Myrseth, Nils Kristen Sandtrøen og Terje Aasland, fra Høyre, Margunn Ebbesen, Guro Angell Gimse, Kårstein Eidem Løvaas og Tom-Christer Nilsen, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bengt Rune Strifeldt, fra Senterpartiet, Geir Adelsten Iversen og lederen Geir Pollestad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Kristelig Folkeparti, Steinar Reiten, viser til representantforslaget og til brev av 27. april 2021 fra statsråd Iselin Nybø.

Komiteen viser til representantforslagets fire forslag som omhandler krisepakkemidler og sysselsettingseffekter.

Komiteen peker på at omfattende økonomiske tiltak og lavere smittespredning har bidratt til at fallet i økonomisk aktivitet her hjemme har vært mindre enn i mange andre land. Norge er blant de landene som så langt er kommet best ut både når det gjelder helsemessige konsekvenser av pandemien og utslag i økonomien. Næringsstrukturen i Norge har mindre innslag enn mange andre land av de tjenestenæringene som er blitt hardt rammet av krisen. Dette har også bidratt til å begrense de negative effektene på økonomien.

Komiteen viser til målrettede tiltak rettet mot norsk næringsliv, som kompensasjonsordningen, lønnsstøtteordningen og lånegarantiordningen. Store overføringer fra det offentlige samt god omstillingsevne har ført til at mange bedrifter så langt har klart seg bedre enn fryktet for ett år siden.

Komiteen viser til EØS-avtalen og anskaffelsesreglene som gir norske virksomheter tilgang på kontrakter i hele EØS-området, og at lov om offentlige anskaffelser er knyttet opp til dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, merker seg at foreliggende representantforslag viser til bevilgningen på 110 mill. kroner til et nytt forskningsfartøy for Havforskningsinstituttet, der oppdraget gikk til et nederlandsk verft selv om også norske verft leverte kvalifiserte anbud. Flertallet er enige i at handlingsrommet i anskaffelsesregelverket burde vært utnyttet bedre i dette tilfellet, blant annet gjennom å vektlegge miljøhensyn tyngre. Det ville gitt norske verft en konkurransefordel.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet påpeker at i etterkant av denne saken fremmet Fremskrittspartiet et forslag om å opprette en ekspertenheter for offentlige anskaffelser i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 10 (2020–2021) Grønne og smartere – morgendagens maritime næring. Ekspertenheter skal bistå kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige aktører knyttet til ulike problemstillinger rundt offentlige anskaffelser, og vurdere hvordan handlingsrommet i ulike regelverk kan utnyttes. Enheten må blant annet ha kompetanse innenfor EØS-rettslige problemstillinger. Disse medlemmer viser til at forslaget fikk støtte av en hel komité, og ble dermed vedtatt. Disse medlemmer viser videre til at under behandling av samme sak ble det vedtatt at regjeringen skal utrede handlingsrommet innenfor EØS-avtalen for å plassere offentlige oppdrag hos norske verft.

Komiteen viser til at Stortinget allerede har vedtatt følgende:

«Vedtak 840

‘Stortinget ber regjeringen opprette en ekspertenheter for offentlige anskaffelser, plassert utenfor Osloregionen, som skal bistå kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige aktører knyttet til ulike problemstillinger rundt offentlige anskaffelser, og hvordan handlingsrommet i ulike regelverk kan utnyttes. Enheten må blant annet ha kompetanse innenfor EØS-rettslige problemstillinger.’

Vedtak 841

‘Stortinget ber regjeringen utrede handlingsrommet for å plassere offentlige oppdrag ved norske verft innenfor EØS-avtalen. Utredningen bør særlig se på norske krav til standarder for utforming, utstyr, arbeidsspråk, lærlinger og HMS, samt krav om lokalt nærvær eller responstid.’»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Ven-

strepartiet deler i all hovedsak situasjonsbeskrivelsen i representantforslaget og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at bevilgede krisepakkebidrag blir brukt i henhold til Stortingets forutsetning om at det skal gi økt aktivitet og sysselsetting i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer til bruk ved fremtidig bevilgning av støtteordninger, subsidier, krisepakker og lignende, som sørger for at bevilgningene gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om å endre lov om offentlige anskaffelser, slik at offentlige innkjøp generelt gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre retningslinjer og andre virkemidler som fylkeskommunene kan ta i bruk for å sikre økt aktivitet og sysselsetting i Norge ved overgangen til nullutslippsferger.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til at norsk økonomi har klart seg bedre gjennom koronakrisen enn økonomien hos mange av våre handelspartnere. Videre er det bedriftene selv som kjenner næringslivet og markedene de opererer innenfor best, mens myndighetenes oppgave er å legge til rette gjennom gode rammebetingelser.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at gjennom EØS-avtalen har norske bedrifter utvidet sitt hjemmemarked til hele EØS-området. Forutsetningen for at det indre markedet skal fungere som et utvidet hjemmemarked, er at EØS-statene ikke behandler bedrifter fra eget land annerledes enn bedrifter fra andre EØS-land. Når norske bedrifter får tilgang til hele det europeiske markedet, er det med på å sikre økt aktivitet og lønnsomme arbeidsplasser i Norge. Reglene om offentlige anskaffelser er en viktig forutsetning for dette.

Disse medlemmer peker på at dersom loven om offentlige anskaffelser endres slik at norske tilbydere skal foretrekkes ved tildeling av offentlige kontrakter, vil dette være et brudd med EØS-avtalen. En slik endring kunne også få negative konsekvenser for norsk næringsliv.

Disse medlemmer viser videre til at det allerede i dag foreligger omfattende veiledning om offentlige anskaffelser, både om regelverket og praktisk veiled-

ning på NFD og DFØ sine hjemmesider. DFØ er regjeringens fagorgan for offentlige anskaffelser og har omfattende veiledningsvirksomhet rettet mot alle offentlige oppdragsgivere, inkludert fylkeskommuner og kommuner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, deler forslagsstillernes frustrasjon over at Stortingets vedtak om 110 mill. kroner til Havforskningsinstituttet i juni 2020 ikke har gått til å skape sysselsetting og aktivitet i norske verft, men heller endte opp i Nederland. Fremtidige investeringer må kunne legge vekt på blant annet tydeligere klima- og miljøkrav, sikkerhetspolitiske hensyn og være geografisk nært.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti peker på at regjeringen i mai 2020 la fram en verftspakke med en samlet verdi på 744 mill. kroner med det formål å gi verftsnaeringen flere oppdrag å konkurrere om.

Disse medlemmer påpeker at hoveddelen av verftspakken har gått til norske verft, som oppgradering av Skjoldklasse-korvettene og alle kontraktene for oppgradering av Havforskningsinstituttets forskningsfartøy. I anbudskonkurransen var det et nederlandsk verft som kom best ut både på pris og kvalitet.

Disse medlemmer fremhever at det i Havforskningsinstituttets anskaffelsesprosess for et nytt kystgående forskningsfartøy, der det nederlandske verftet var best på pris og kvalitet, ble stilt krav om utslipp og tiltak for å redusere energiforbruk, og krav om miljøvennlige materialer og produkter.

Disse medlemmer minner om at anskaffelsesreglene bygger på at vi gir leverandører fra andre EØS-land samme tilgang i Norge som vi ønsker i resten av EØS-området, men at det foreligger handlingsrom der det blant annet kan stilles krav om utslipp og tiltak for å redusere energiforbruk, som nevnt over.

Disse medlemmer peker på at det i dagens regelverk er åpent for at det i enkelte tilfeller er mulig å forskjellsbehandle der det er behov for krav om lokalt nærvær eller kort responstid for å kunne oppfylle oppdraget, og dessuten at konkurransegrunnlag kan utarbeides på norsk, slik at det blir lett tilgjengelig for norske tilbydere.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at bevilgede kripakkemidler blir brukt i henhold til Stortingets forutsetning om at det skal gi økt aktivitet og sysselsetting i Norge.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer til bruk ved fremtidig bevilgning av støtteordninger, subsidier, krisepakker og lignende, som sørger for at bevilgningene gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om å endre lov om offentlige anskaffelser, slik at offentlige innkjøp generelt gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sikre retningslinjer og andre virkemidler som fylkeskommunene kan ta i bruk for å sikre økt aktivitet og sysselsetting i Norge ved overgangen til nullutslippsferger.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:257 S (2020–2021) – Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å stoppe subsidielekkasje og sikre økt aktivitet og sysselsetting i Norge – vedtas ikke.

Oslo, i næringskomiteen, den 25. mai 2021

Geir Pollestad

leder

André N. Skjelstad

ordfører

Stortingets næringskomité
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
21/2960-2

Dato
27. april 2021

Dokument 8:257 S (2020-2021) med representantforslag om å stoppe subsidielekkasje og sikre økt aktivitet og sysselsetting i Norge

Jeg viser til næringskomiteens brev av 20. april 2021 vedlagt ovennevnte representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes til vurdering.

Fra bakgrunn representanten har gitt for forslaget forstår jeg det slik at han ønsker at statlige tilskuddsordninger, krisepakker og offentlig innkjøp i større grad skal innrettes slik at de bidrar til økt aktivitet og sysselsetting i Norge.

Regjeringen har som mål å skape mer og inkludere flere. Vi må skape flere jobber, i flere bransjer, over hele landet, og veksten må komme i privat næringsliv. Da må vi sikre et næringsliv som er konkurransedyktig både i nasjonal og internasjonal sammenheng.

Det indre marked er vårt viktigste marked. Gjennom EØS-avtalen har norske bedrifter utvidet sitt hjemmemarked til hele EØS-området. Forutsetningen for at det indre markedet skal fungere som et utvidet hjemmemarked, er at EØS-statene ikke behandler bedrifter fra eget land annerledes enn bedrifter fra andre EØS-land.

Når norske bedrifter får tilgang til hele det europeiske markedet, er det med på å sikre økt aktivitet og lønnsomme arbeidsplasser i Norge. Reglene om offentlige anskaffelser er en viktig forutsetning for dette. Verdien på offentlige anskaffelser i det indre markedet er i dag på 800 mrd. euro, eller ca. 8 000 milliarder norske kroner årlig. Gjennom EØS-avtalen har norske bedrifter samme tilgang til disse kontraktene som sine europeiske konkurrenter. Ett eksempel er kloakkslamselskapet Cambi i Asker, som nettopp deltok i en offentlig anskaffelse og vant en kontrakt for vann- og avløpsetaten i Warszawa.

EU skal gjennom Europas grønne giv, over egne budsjetter, nasjonale budsjetter og private investeringer, legge til rette for at det investeres *minimum* 1 000 milliarder euro i det grønne skiftet. Dette er investeringer i næringer hvor Norge er godt posisjonert til å vinne kontrakter, enten det gjelder produksjon av fundament av havvindmøller som skal stå utenfor kysten av Nederland, Polen eller Tyskland, eller om det gjelder skipene som vinner kontrakter for å

frakte og installere disse. Hydrogenproduksjon er eksempel på at norsk næringsliv vil bidra til Europas grønne giv, og som kan gi lønnsomme arbeidsplasser i Norge. I hydrogennæringen vil det være kontraktsverdier på opp mot 400 milliarder kroner i EU og EØS-området over de neste 10 årene, ifølge næringen selv. Denne muligheten ønsker norsk næringsliv å få med seg. Forutsetningen for at norske bedrifter kan delta i konkurransen om det markedet som skapes, er at vi gir europeiske bedrifter samme tilgang til det norske markedet.

Konkurranse fra utenlandske bedrifter gjør norske bedrifter mer skjerpet og effektive, og dermed også mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Konkurransen foregår både i våre eksportmarkeder og i våre hjemmemarkeder og bidrar til økt produktivitet i norsk økonomi. Dette er viktig for verdiskapingen i Norge og en viktig del av grunnlaget for vår fremtidige velferd. Dersom vi forhindrer internasjonal konkurranse, vil vi på sikt dempe produktiviteten og dermed velferden i Norge.

Fra bakgrunnsomtalen til forslaget forstår jeg det slik at representanten mener at krisepakkene rettet mot næringslivet ikke har vært godt nok innrettet for å bøte på konsekvensene av krisen. Omfattende økonomiske tiltak og lavere smittespredning har bidratt til at fallet i økonomisk aktivitet her hjemme har vært mindre enn i mange andre land. Norge er blant de landene som så langt er kommet best ut både når det gjelder helsemessige konsekvenser av pandemien og utslag i økonomien. Næringsstrukturen i Norge har mindre innslag enn mange andre land av de tjenestenæringene som er blitt hardt rammet av krisen. Dette har også bidratt til å begrense de negative effektene på økonomien.

Nedenfor gir jeg min vurdering av hvert av de fire forslagene fra representanten.

Forslag 1

"Stortinget ber regjeringen umiddelbart sørge for at allerede bevilgede krisepakkemidler blir brukt i henhold til Stortingets forutsetning om at det skal gi økt aktivitet og sysselsetting i Norge."

Vurdering

Norsk økonomi har klart seg bedre gjennom koronakrisen enn hos mange av våre handelspartnere, det vil si at nedgangen i aktiviteten og sysselsetting som følge av krisen har blitt dempet. Det skyldes blant annet målrettede tiltak rettet mot norsk næringsliv, for eksempel kompensasjonsordningen, lønnsstøtteordningen og lånegarantiordningen. Store overføringer fra det offentlige samt god omstillingsevne har ført til at mange bedrifter så langt har klart seg bedre enn vi fryktet for ett år siden.

Vi må gi næringslivet så stort handlingsrom som mulig for at det skal komme seg gjennom siste del av krisen. Dersom vi legger store krav på bedriftene, som kan svekke deres lønnsomhet ytterligere, er det grunn til å tro at færre vil klare seg gjennom krisen.

På denne bakgrunn mener jeg at krisepakkenes innretning er godt nok tilpasset for å sørge for økt aktivitet og sysselsetting i Norge.

Forslag 2

"Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige retningslinjer til bruk ved fremtidig bevilgning av støtteordninger, subsidier, krisepakker og lignende, som sørger for stopp i subsidielekkasje og at bevilgningene gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge."

Vurdering

Det er bedriftene selv som kjenner næringslivet og markedene de opererer innenfor, best. Myndighetenes oppgave er å legge til rette gjennom gode rammebetingelser som gir størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Dersom vi som politikere i for stor grad dikterer hvordan næringslivet skal drive sin virksomhet, er det sannsynlig at vi demper aktiviteten framfor å øke den.

Som nevnt ovenfor vil det heller ikke være tilrådelig å begrense den europeiske konkurransen om offentlige anskaffelser.

På denne bakgrunnen fraråder jeg forslaget fra representanten.

Forslag 3

"Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre lov om offentlige anskaffelser, slik at en sørger for stopp i subsidielekkasje og at bevilgningene gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge."

Vurdering

Det norske anskaffelsesregelverket speiler EØS-reglene om offentlige anskaffelser og setter rammer for hvordan det offentlige kan foreta sine innkjøp. Anskaffelsesreglene skal fremme effektive offentlige anskaffelser med best mulig behovsdekning og kvalitet, til lavest mulig pris. Reglene skal sørge for konkurranse om oppdragene, likebehandling av leverandører i EØS-området og motvirke korrupsjon og kameraderi i offentlige innkjøp. Dette bidrar til større konkurranse om offentlige oppdrag, som igjen gir det offentlige leveranser av høyere kvalitet til lavere pris. Som nevnt ovenfor, bidrar den internasjonale konkurransen også til økt produktivitet i norsk økonomi. Dette gir økt verdiskaping og velferd i Norge.

Anskaffelsesreglene bygger på at vi gir leverandører fra andre EØS-land samme tilgang i Norge som vi ønsker i resten av EØS-området. I enkelte tilfeller er det likevel behov for lokalt nærvær eller kort responstid for å kunne oppfylle oppdraget. Dersom det foreligger saklige grunner for det, er det i slike tilfeller akseptabelt å forskjellsbehandle ved å stille et slikt krav. Konkurranses grunnlag kan også utarbeides på norsk, slik at det er lett tilgjengelig for norske tilbydere.

Representanten foreslår at Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre lov om offentlige anskaffelser, slik at en sørger for stopp i subsidielekkasje og at bevilgningene gir økt aktivitet og sysselsetting i Norge. Dersom dette skal forstås slik at representanten foreslår at loven endres slik at norske tilbydere skal foretrekkes ved tildeling av offentlige kontrakter, vil dette være et brudd med EØS-avtalen. En slik endring kunne også få negative konsekvenser for norsk næringsliv, ettersom det vil være nærliggende å anta at andre EØS-

land vil se bort fra norske tilbydere i sine offentlige anskaffelser. Det vil også svekke den samlede verdiskapingen i norsk økonomi.

På denne bakgrunnen fraråder jeg forslaget om å endre lov om offentlige anskaffelser.

Forslag 4

"Stortinget ber regjeringen sørge for at fylkeskommunene tar i bruk nye retningslinjer som skal sikre økt aktivitet og sysselsetting i Norge ved overgangen til nullutslippsferger, slik at dette gir oppdrag, aktivitet og arbeidsplasser til norsk verftsindustri, og sørge for at dette blir tilstrekkelig kompensert i forslag til statsbudsjett for 2022."

Vurdering

Det foreligger allerede i dag omfattende veiledning om offentlige anskaffelser, både om regelverket og praktisk veiledning. Dette er tilgjengelig på Nærings- og fiskeridepartementets sider på www.regjeringen.no, og på Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sine sider om offentlige anskaffelser, www.anskaffelser.no. DFØ er regjeringens fagorgan for offentlige anskaffelser og har omfattende veiledningsvirksomhet rettet mot alle offentlige oppdragsgivere, inkludert fylkeskommuner og kommuner.

Som nevnt ovenfor foreligger det et visst handlingsrom i anskaffelsesregelverket. Dette er blant annet beskrevet i Nærings- og fiskeridepartementets veileder til reglene om offentlige anskaffelser kapittel 7.4 om Likebehandlingsprinsippet og kapittel 20 om kravspesifikasjoner. Jeg viser også til vurderingen av forslag 3 når det gjelder konsekvensene av å endre lov om offentlige anskaffelser.

Min vurdering er at det ikke er behov for ytterligere retningslinjer slik som representanten foreslår.

Med hilsen

Iselin Nybø

